

Adoptarunt et levarunt: nesantuokinių vaikų krikštėviai XVIII amžiaus Vilniaus dekanato parapijose

Ugnė Jonaitytė

Doktorantė

Lietuvos istorijos institutas

El. paštas: ugne.jonaityte@istorija.lt

Santrauka. Straipsnyje aptariamas Lietuvos istoriografijoje iki šiol dėmesio nesulaukęs nesantuokinių vaikų krikštėvių klausimas XVIII a. Vilniuje. Tekste, remiantis išlikusių Vilniaus dekanatui aptariamam laikotarpiu priklausiusių parapijų krikšto metrikų knygų duomenimis, analizuojamos krikštėvių parinkimo nesantuokiniam vaikui tendencijos. Pirmiausia tiriama, kiek krikštėvių dalyvaudavo krikštijant nesantuokinį vaiką, ar tarp krikštėvių pasitaikė tokių, kurie būtų tapę daugiau nei kelių nesantuokinių vaikų dvasiniais globėjais. Straipsnyje taip pat pateikiama socialinio nesantuokinių vaikų statuso visuomenėje analizė. Remiantis duomenimis apie krikštėvių ir tėvų pavardes, socialinį statusą bei gyvenamąją vietą, nagrinėjami numanomi giminystės, socialiniai ir geografiniai ryšiai tarp nesantuokinių vaikų tėvų ir krikšto tėvų. Galiausiai, straipsnyje bandoma atsakyti, ar krikštėvių ir nesantuokinių vaikų bendravimas galėdavo peržengti formaliuosius santykius, kai ir po krikšto ceremonijos būdavo palaikomi artimi ryšiai.

Reikšminiai žodžiai: nesantuokiniai vaikai, krikštėviai, Vilnius, Vilniaus dekanatas, XVIII a.

Adoptarunt et levarunt: Godparents of Illegitimate Children in the 18th Century Vilnius Deanery

Summary. This article explores a previously uninvestigated topic: the role of godparents for illegitimate children in the 18th century Vilnius deanery. The research is based on analysing baptism records from parishes within the Vilnius deanery during this period. The study delves into the selection of godparents for illegitimate children, investigating such factors as the number of godparents present at the baptism and whether they acted as spiritual guardians for multiple illegitimate children. Additionally, it examines the social status of the godparents, analyzing surnames, social standing, and place of residence to determine possible kinship, social, and territorial relations with the parents. Furthermore, the paper explores whether relationships between godparents and illegitimate children extended beyond the formal baptism ceremony.

Keywords: illegitimate children, godparents, Vilnius, Vilnius deanery, 18th century.

Received: 07/03/2024. Accepted: 18/04/2024

Copyright © 2024 Ugnė Jonaitytė. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Įvadas

Krikšto ceremonija ankstyvaisiais naujaisiais laikais tebeturėjo simbolinę prasmę ir buvo suvokiama kaip antras, dvasinis, vaiko gimimas¹. Šiuo atveju krikšto tėvams buvo priskiriamas dvasinių vaiko globėjų vaidmuo². Iš krikštatevių buvo tikimasi, kad jie bus savo krikšto vaikų religinio gyvenimo mokytojai ir skatintojai. Tiesa, jau nuo XVI a. vidurio dalyje visuomenių krikštateviai pradėti vertinti labiau ne kaip dvasiniai, bet kaip žemiškieji globėjai, todėl renkantis krikštatevius buvo svarbus jų statusas visuomenėje³. Krikštatevių institutas neretai tapdavo puikia galimybe tėvams plėsti socialinius ryšius. Aktualiausia tai buvo žemesniųjų sluoksnių atstovams, kurie vaikų krikštatevius neretai rinkdavosi iš aukštesnio socialinio sluoksnio⁴. Šiuo požiūriu įdomus nesantuokinių vaikų krikštatevių klausimas. Šie krikštateviai sutikdavo tapti dvasiniais, kartu ir žemiškaisiais globėjais vaiko, kurio motina visuomenės neretai būdavo smerkiama ir atstumiamą.

Lietuvos istoriografijoje krikštatevių klausimas buvo daugiausia etnografų tyrimo objektas. Iš etnografų darbų žinoma apie XIX a. pabaigos–XX a. Lietuvos liaudiškąjį krikšto sakramento aspektą: liaudies tikėjimą ir prietarus, susijusius su krikštytųjų apeigomis, krikštytųjų papročius, krikštatevių parinkimo motyvus⁵. Rasos Paukštytės-Šaknienės monografijoje šiek tiek dėmesio skirta ir prietarams, susijusiems su nesantuokinių vaikų krikštateviais⁶. Iš istorikų darbų minėtina tik Davido Fricko studija, skirta XVII a. Vilniaus gyventojų bendruomenėms ir religinėms grupėms⁷. Atskiras poskyris knygoje skirtas ir su krikšto ceremonija bei krikštatevių institutu susijusioms praktikoms skirtinose Vilniaus konfesinėse bendruomenėse⁸. Visgi Lietuvos istorikų darbuose dar nebūvo kalbėta apie nesantuokinių vaikų krikštatevius. Tad šiuo straipsniu siekiama bent iš dalies užpildyti iki šiol tuščią puslapį, skirtą nesantuokinių vaikų krikštatevių institutu XVIII a. Vilniaus dekanate problemai, išsikėlus šiuos tyrimo klausimus: kiek krikštatevių įprastai dalyvaudavo krikštijant nesantuokinį vaiką?; Ar Vilniaus dekanato parapijose pasitaikė krikštatevių, krikštijusių bent kelis nesantuokinius vaikus?; Kokią vietą visuomenės hierarchijoje dažniausiai užimdavo nesantuokinių vaikų krikštateviai?; Ar nesantuokinių vaikų motinas ir krikštatevius siejo giminystės ryšiai, socialinis statusas ir geografinė kilmė?; Galiausiai – ar krikšto metrikų knygose galima rasti užuominų apie nesantuokinių vaikų ir krikštatevių ryšius, ar krikšto ceremonija tebuvo formalumas?

Šio straipsnio objektas yra nesantuokinių vaikų krikštateviai Vilniaus dekanato katalikiškose parapijose XVIII a. Straipsnio tikslas – remiantis parapijų krikšto metrikų knygų duomenimis atskleisti, kaip nesantuokinių vaikų krikštatevių institutas buvo formuojamas praktikoje.

¹ G. Alfani, 2009a, p. 13.

² Ibid.

³ Ibid., p. 22–40.

⁴ C. Kuklo, 2009, s. 323.

⁵ Pavyzdžiui: L. Klimka, 2013, p. 27–29; R. Paukštytė-Šaknienė, 1999, p. 67–125.

⁶ R. Paukštytė-Šaknienė, 1999, p. 90–91.

⁷ D. Frick, 2013.

⁸ Ibid., p. 117–137.

Siekiant išsiskirti tikslo, atitinkamai išsikelti penki uždaviniai: 1) nustatyti, ar Tridento susirinkimo metu priimto nutarimo krikštijamiems vaikams turėti vieną krikštavėlių porą buvo paisoma XVIII a. Vilniaus parapijose; 2) ištirti, ar parapijose egzistavo „etatiniai“ krikštavėliai, pakrikštiję daug nesantuokinių vaikų; 3) atskleisti nesantuokinių vaikų krikštavėlių socialinį statusą ir turėtas pareigas; 4) nustatyti galimus giminystės, socialinius ir geografinius ryšius tarp nesantuokinių vaikų tėvų ir krikštavėlių; 5) remiantis pavyzdžiais parodyti numanomus artimesnius krikšto tėvų ir krikšto vaikų ryšius, neapsiribojusius vien krikšto ceremonija.

Igyvendinti pirmiau išsikeltiems uždaviniams pasitelktas vardų susiejimo metodas (angl. *nominal record linkage*). Taikant šį metodą, nesantuokinių vaikų krikštavėlių paminėjimų, rastų parapijų metrikų knygų įrašuose, toliau buvo ieškoma ekonominiuose dokumentuose siekiant patvirtinti tų asmenų socialinį statusą. Metodas praverė ir siekiant nustatyti giminystės ryšius tarp nesantuokinių vaikų krikštavėlių ir tėvų.

Sąvoka. Iš pažiūros sąvoka *nesantuokinis vaikas* turi universalią reikšmę – nesantuokiniais apibūdinami vaikai, gimę iš nesantuokinių tėvų ryšių. Visgi akcentuotina, kad straipsnyje į šią sąvoką žvelgiama plačiau, prie nesantuokinių vaikų priskiriami ir pamestinukai – motinų ir (ar) tėvų, dažniausiai motinų, palikti kūdikiai. Nors kūdikio palikimui įtaką darė ir ekonominės priežastys, kaip kad stoję nederliaus metai, visgi neabejotina, jog didesnė dalis pamestinukų tokiais tapdavo būtent dėl nesantuokinės savo kilmės – aptariamam laikotarpiu vyravęs neigiamas nesantuokinių ryšių vertinimas bendruomenėse skatino tiek tokių vaikų, tiek juos pagimdžiusių moterų viešą pasmerkimą ir gėdinimą, tad motinos, to vengdamos, neretai apsisprendavo anonimiškai palikti kūdikį⁹. Todėl toliau į tyrimą buvo įtraukti tiek *įprasti* nesantuokiniai vaikai, metrikų knygose įvardijami kaip *illegitimi*, *illegitimi thori*, *illegitimi lecti*, *spurius* (neteisėtas, neteisėto guolio, *pavainikis*), tiek pamestinukai, metrikų įrašuose įvardijami terminais *inventus (-a)*, *expositus (-a)*, *parentum ignotorum* – rastas, nežinomų tėvų).

Šio tyrimo chronologiją ir geografiją lėmė siekis užčiuopti nesantuokinių vaikų krikštavėlių parinkimo tendencijas ir socialinius šio instituto bruožus. Šiam siekiui reikalingi didesnės apimties duomenys dėl vyravusio mažo nesantuokinių vaikų skaičiaus Vilniaus dekanato parapijose¹⁰. Atliekant nesantuokinių vaikų krikštavėlių instituto analizę, buvo svarbu turėti kokybiškesnius duomenis su kuo mažesniais chronologiniais pertrūkiais, o tokie duomenys būtent ir aptinkami nuo XVIII a. pradžios, tad tyrimas ir pradėdamas nuo 1700-ųjų metų. Tyrimas užbaigiamas 1791-aisiais – tada Vilniuje pradėjo veikti pirmoji špitolė, skirta pamestinukams¹¹. Su naujos institucijos atsiradimu susijęs nesantuokinių vaikų skaičiaus mažėjimas Vilniaus parapijose¹². Mažas nesantuokinių vaikų skaičius paskatino neapsiriboti vien miesto parapijomis – Vilniaus Šv. Jono ir Vilniaus Šv. Juozapo Arimatečio ir Nikodemo, kurios pasižymėjo kokybiškesniais ir be didesnių

⁹ Vakarų istoriografijoje jau seniai yra nusistovėjusi pozicija, kad kūdikio palikimui iki pat XIX a. pabaigos didžiausią įtaką darė nesantuokinė jo kilmė, o tai sietina su bendra vyravusia socialine nesantuokinio gimstamumo stigma, pavyzdžiui: J. P. Gutton, 1974; D. I. Kertzer, 1991; J. S. Richter, 1998; B. A. Revuelta-Eugercios, 2013.

¹⁰ Tai atskleidė ankstesni tyrimai, žr. U. Jonaitytė, 2018, to paties, 2020.

¹¹ M. Jakulis, 2019, p. 188.

¹² Ibid.

chronologinių pertrūkių duomenimis. Todėl į tyrimą įtraukti ir likusių Vilniaus dekanatui aptariamam laikotarpiu priklausiusių parapijų duomenys, kurie yra svarbūs periferijos ir sostinės palyginamuoju aspektu.

Šaltiniai. Pagrindinis čia pristatomo tyrimo šaltinis – Vilniaus dekanatui aptariamam laikotarpiu priklausiusių parapijų krikšto metrikų knygos. Remiantis išlikusia 1744 m. Vilniaus vyskupijos sinodo dokumentacija, aiškėja, kad aptariamam laikotarpiu Vilniaus dekanatui priklausė 18 parapijų¹³. Iš jų tik 7 parapijų – Vilniaus Šv. Jono, Vilniaus Šv. Juozapo Arimateičio ir Nikodemo, Čiudeniškių, Karkažiškių, Kernavės, Lavoriškių ir Šumsko – su sąlyginai nedideliais (iki penkerių metų) chronologiniais pertrūkiais apima didesnę XVIII a. dalį¹⁴. Didesnioji dalis minėtų parapijų krikšto metrikų knygų yra saugomos Lietuvos valstybės istorijos archyve (toliau – LVIA)¹⁵, taip pat suskaitmenintos ir prieinamos internetu, virtualioje elektroninio paveldo sistemoje (www.epaveldas.lt). Likusi dalis knygų yra saugomos Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriuje (toliau – LMAVB RS)¹⁶ ir Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje (toliau – VUB RS)¹⁷. Siekiant nustatyti ar patikslinti nesantuokinių vaikų krikštavėlių socialinį statusą, papildomai pasitelkti išlikę analizuotų parapijų (Karkažiškių, Kernavės, Lavoriškių) inventorių ir parapijiečių bei skolininkų sąrašai, saugomi LMAVB RS¹⁸.

I. Krikštavėlių skaičius

XVI a. vykusiame visuotiniame Tridento Bažnyčios susirinkime buvo priimtas nutarimas, kad krikštijamas vaikas gali turėti tik vieną krikštavėlių porą – krikštamotę ir krikš-

¹³ *Synodus Dioeciesana Vilnensis ab Illustrissimo, Excellantissimo ac Reverendissimo Domino D. Michaelae Joanne Zienkovicz Dei & Apostolicae Sedis Gratia episcopo Vilnensi, Vilnae: Typis Mandata, MDCCXLIV* [1744], p. 37–44 [interaktyvus], in: <<https://pbc.biaman.pl/dlibra/publication/4641/edition/4402/content>>, [2023-11-14].

¹⁴ Aptariamam laikotarpiu Vilniaus dekanatui priklausiusios Rudaminos parapijos krikšto metrikų knyga (Lietuvos valstybės istorijos archyvas (toliau – LVIA), f. 1682, ap. 1, b. 2) apima tik paskutinįjį XVIII a. dešimtmetį (1787–1797), todėl buvo nuspręsta, kad ji netinkama siekiant analizuoti nesantuokinį gimstamumą XVIII a. O likusių Vilniaus dekanato parapijų – Dūkštų, Gližiškių, Maišiagalos, Nemenčinės, Pavoverės, Pilaitės, Rūdninkų, Rūkainių ir Turgelių – XVIII a. krikšto metrikų knygų nėra išlikusios.

¹⁵ Vilniaus Šv. Jono Romos katalikų bažnyčios (toliau – RKB) krikšto metrikų knygos, in: LVIA, f. 604, ap. 10, b. 6 (1700–1747), b. 9 (1747–1775), b. 13 (1775–1792); Čiudeniškių RKB 1731–1797 m. gimimo ir santuokos, 1761–1797 m. mirties metrikų aktų nuorašų knyga, in: LVIA, f. 604, ap. 13, b. 68; Karkažiškių RKB 1714–1796 m. gimimo, 1716–1796 m. santuokos, 1760–1796 m. mirties metrikų nuorašų knyga, in: LVIA, f. 604, ap. 13, b. 30; Kernavės RKB gimimo ir santuokos metrikų knyga 1785–1798, in: LVIA, f. 1491, ap. 1, b. 11; Lavoriškių RKB gimimo metrikų knygų, in: LVIA, f. 1401, ap. 1, b. 33 (1737–1753), b. 34 (1753–1768), b. 35 (1768–1786), b. 41 (1786–1800).

¹⁶ Vilniaus Šv. Juozapo Arimateičio ir Nikodemo parapijos krikšto metrikų knygos, in: Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau – LMAVB RS), f. 318, b. 12549 (1711–1733), b. 15002 (1734–1769), b. 1369 (1761–1780), b. 9832 (1780–1794); Kernavės RKB krikšto metrikų knygų, in: LMAVB RS, f. 268, b. 103 (1761–1770), b. 104 (1771–1780).

¹⁷ Šumsko parapijos krikšto metrikų knygos kopija 1713–1776, in: Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau – VUB RS), f. 196, b. 68.

¹⁸ Karkažiškių valsčiaus valstiečių duoklių ir piniginių mokesčių surašymas, in: LMAVB RS, f. 43, b. 9734; Karkažiškių palivarko skolininkų sąrašas, in: LMAVB RS, f. 43, b. 9817; Kernavės parapijiečių sąrašas, in: LMAVB RS, f. 268, b. 101; Rubionkos palivarko (Ašmenos paviete, Lavoriškių parapijoje) inventorius. Vienkiemių baudžiauninkų sąrašai, in: LMAVB RS, f. 318, b. 27909.

tatėjų¹⁹. Tokia taisyklė įsigaliojo siekiant pažaboti iki tol Europoje paplitusią tradiciją turėti daug krikštavėvių porų, o tai, pasak Bažnyčios, galėdavo sukelti sumaištį, ypač tarp krikšto vaikų: neretai jie pamiršdavo, kas yra jų krikštavėvių vaikai ir galėdavo nesąmoningai vieni su kitais susituokti, o tokiu atveju, Bažnyčios požiūriu, grėsdavo dvasinė kraujomaiša²⁰. Kartu Bažnyčia puikiai suvokė, kad tėvai, rinkdamiesi krikšto tėvus savo vaikams, siekdavo ekonominės ir socialinės naudos, kai dėmesys buvo kreipiamas ne į asmens religingumą, bet į užimamą padėtį visuomenėje²¹. Viltasi, jog apribojus krikštavėvių skaičių, bus pažabota dvasinė kraujomaiša, o kartu tėvai pradės atsakingiau rinktis krikštavėvius, pageidautina, iš savo socialinės aplinkos, kad šie galėtų atlikti savo, kaip religinių tiesų mokytojų, pareigą²². Visgi priimtas nutarimas nereiškė, kad praktikoje jo visada buvo laikomasi. Nors Vakarų tyrėjų darbai rodo, kad ankstyvųjų naujųjų laikų ir moderniuoju laikotarpiu katalikiškuose kraštuose – Italijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje – vaiko krikštavėviais dažnai tapdavo vienas krikštavėvis ir viena krikštavėmė²³, tai nebuvo vienintelė paplitusi taisyklė renkantis krikštavėvius. Antai italų istorikas Guido Alfani išskyrė net šešis krikštavėvystės modelius, kurių kiekvienas reiškėsi skirtingose Europos dalyse ar net tos pačios šalies regionuose²⁴.

Žemaičių vyskupijos vizitacijų aktai atskleidžia, kad Lietuvos parapijų praktikoje Tridento įtvirtintas vienos krikštavėvių poros modelis įsigaliojo ne iš karto: XVI a. antroje pusėje dar matyti tendencija krikštijant dalyvauti trimis ar keturiems krikšto tėvams²⁵. O XVIII a. Vilniaus parapijose, kaip rodo parapijų metrikų knygų duomenys, vienos krikštavėvių poros modelis jau buvo tvirtai nusistovėjęs. Tiek nesantuokiniai, tiek santuokiniai vaikai dažniausiai turėdavo vieną krikštavėvį ir vieną krikštavėmę (žr. 1 ir 2 lenteles).

Matyti, kad beveik visose parapijose nesantuokinių (ir santuokinių) vaikų krikštavėvių lyties proporcija buvo beveik vienoda. Tarp nesantuokinių vaikų krikštavėvių tik Šv. Jono parapijoje pastebimas kiek didesnis krikštavėvių nei krikštavėmė skaičius. Santuokinių vaikų atveju Vilniaus miesto parapijose matyti didesnis krikštavėmė nei krikštavėvių skaičius, o miestelių (Čiudeniškių, Kernavės ir Lavoriškių) parapijose pasitaikė daugiau krikšto tėvų. Visgi minėti skirtumai nėra dideli. Pasitaikė vos vienas išimtinis atvejis, kai nesantuokinį vaiką krikštijo daugiau nei viena krikštavėvių pora. Antai Kernavės parapijoje bažnyčioje 1761 m. rugpjūčio 29 d. vykusioje nesantuokinio

¹⁹ G. Alfani, 2009b, p. 57–58.

²⁰ L. Haas, 1995, p. 342.

²¹ G. Alfani, 2009b, p. 63.

²² Ibid.

²³ G. Alfani, C. Munno, 2012; É. Couriol, 2012; V. Gourdon, 2012; A. Irigoyen López, 2012.

²⁴ Guido Alfani išskyrė šiuos modelius: 1) neribotas skaičius krikštavėvių (buvo būdinga daliai Italijos regionų, Prancūzijai, Ispanijai); 2) neribotas skaičius krikštavėvių, bet aiškiai dominuoja vyrai (pasireiškė Turine ir Florencijoje); 3) vienas krikštavėvis ir dvi krikštavėmės mergaitės krikšto atveju, du krikštavėviai ir viena krikštavėmė, jei krikštytas berniukas (dalyje Prancūzijos ir Šiaurės Europoje); 4) aiškiai apibrėžtas krikštavėmė ir krikštavėvių skaičius, bet visada jų daugiau nei vienas (Veronoje, Mandūrijoje); 5) poros modelis, kai vaiko krikštynose dalyvaudavo vienas krikštavėvis ir viena krikštavėmė (būdinga daugeliui katalikiškų kraštų); 6) vienas krikštavėvis arba viena krikštavėmė (Salernas), – G. Alfani, 2009a, p. 43.

²⁵ *Žemaičių vyskupijos vizitacija (1579) (Fontes ecclesiastici historiae Lithuaniae. I)*, par. L. Jovaiša, Vilnius, 1998, p. 15, 99, 117, 175, 261, 301.

1 lentelė. Nesantuokinių vaikų krikštatėvių skaičius ir lytis Vilniaus dekanato parapijose XVIII a.

Parapija	Pakrikštyti nesantuokiniai vaikai	Krikštatėvių skaičius	Krikštamatės	Krikštatėviai	Moterų proporcija (%)	Vidutinis krikštatėvių skaičius vienam vaikui
Šv. Jono (1700–1791)	1 317	3 154	1 536	1 618	48,7	2,4
Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo (1711–1791)	358	646	322	324	49,8	1,8
Čiudeniškės (1731–1791)	89	177	89	88	50,3	1,3
Karkažiškės (1716–1791)	95	188	94	94	50	1,98
Kernavė (1761–1791)	74	150	75	75	50	2,03
Lavoriškės (1737–1791)	61	105	52	53	49,5	1,7
Šumskas (1713–1776)	33	66	33	33	50	2

2 lentelė. Santuokinių vaikų krikštatėvių skaičius ir lytis Vilniaus dekanato parapijose XVIII a.

Parapija	Pakrikštyti santuokiniai vaikai	Krikštatėvių skaičius	Krikštamatės	Krikštatėviai	Moterų proporcija (%)	Vidutinis krikštatėvių skaičius vienam vaikui
Šv. Jono (1700–1791)	31 394	62 536	33 485	29 051	54	2
Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo (1711–1791)	3 754	7 612	3 940	3 672	51,8	2
Čiudeniškės (1731–1791)	6 843	14 682	6 827	7 855	46,4	2,1
Karkažiškės (1716–1791)	6 097	12 194	6 097	6 097	50	2
Kernavė (1761–1791)	2 461	5 012	2 458	2 554	49	2
Lavoriškės (1737–1791)	4 133	9 553	4 123	5 430	43,2	2,3
Šumskas (1713–1776)	3 326	6 649	3 323	3 326	49,9	1,9

Antaninos sūnaus Ignoto krikšto ceremonijoje dalyvavo net šešios poros krikštavėlių²⁶. Tai galėtų liudyti motiną buvus kilmingą ir tai nusišėpus, nes įrašė kilmė liko nenurodyta. Kaip pažymi lenkų istorikas Cezary Kuklo, Lenkijoje ankstyvaisiais naujaisiais laikais dvi ar daugiau krikštavėlių porų turėdavo kilmingųjų vaikai, nes tai buvo suvokiama kaip prestižo reikalas²⁷. Kita vertus, kadangi krikštavėlių kilmė minėtame įrašė taip pat nebuvo nurodyta, jie ir motina galėjo priklausyti ir valstiečių ar smulkesnių miestelėnų luomui. Manytina, čia svarbesnis tas faktas, kad net ir nesantuokinis vaikas kartais galėjo turėti daugiau nei vieną krikštavėlių porą. Tai suponuoja kaimo bendruomenės empatišką požiūrį į nesantuokinį vaiką ir jo motiną.

Iš gautų duomenų analizės taip pat aiškėja, kad Vilniaus parapijose tendencija nesantuokinių vaikų krikštavėliais skirti tuos pačius asmenis nebuvo būdinga. Pasitaikė vos keletas asmenų, kurie tapo daugiau nei kelių vaikų krikštavėliais. Daugiausia – iš viso devynis pamestinukus – Šv. Jono parapijoje 1787–1789 m. laikotarpiu pakrikštijo vargšas (*pauper*) Dominykas Šostakas²⁸. Toje pačioje parapijoje pasitaikė ir daugiau atvejų, kai vienas asmuo pakrikštijo daugiau nei vieną nesantuokinį vaiką. Vargšas (*pauper*) Laurynas Mazaliauskas pirmą kartą kaip nesantuokinio vaiko krikštavėlis minimas 1726 m. spalio 28 d., kai buvo krikštijamas pamestinukas Pranciškus²⁹. 1730 m. rugpjūčio 11 d. L. Mazaliauskas tapo ir pamestinuko Lauryno, dar kitų metų liepą minimas kaip pamestinukės Elžbietos, gruodį – ir kaip pamestinukės Barbaros krikštavėlis³⁰. Margarita Diakevičiūtė 1788–1790 m. laikotarpiu taip pat tapo keturių pamestinukų – Izabelės, Vincento, Jono ir Elžbietos – krikštavėle³¹. Teresė Berchienė nuo 1790 iki 1791 m. kaip krikštavėle dalyvavo taip pat keturių pamestinukų – Elžbietos, Jono, Pranciškaus ir Antaninos – krikšto ceremonijoje³². Matyti, kad minėti krikštavėliai krikštijo pamestinukus, tad galima numanyti juos buvus gerai klebono pažįstamus parapijiečius. Spėtina, kad krikštavėliai, krikštiję bent po kelis nesantuokinius vaikus, galėjo būti vietinės špitolės globotiniai ar prie pačios bažnyčios elgetavę vargšai – žmonės, kuriuos būdavo galima greitai iškviesti prireikus skubaus krikšto dėl rastam kūdikiui gresiančios mirties. Aplinkinių miestelių ir jiems priklausiusių kaimų parapijose tuo tarpu beveik nepasitaikė krikštavėlių, kurie būtų pakrikštiję daugiau nei du nesantuokinius vaikus. Minėtinas tik Karkažiškių parapijietis Martynas Pajlauskas, 1790–1791 m. tapęs trijų nesantuokinių vaikų krikštavėliu³³.

II. Socialinis krikštavėlių statusas

Reikia pasakyti, kad dažniausiai parapijų metrikų knygų teikiami duomenys apie krikštavėlius apsiribodavo vien jų vardu ir pavarde. Todėl tiksliai nežinoma apie didesniosios

²⁶ LMAVB RS, f. 26, b. 103, l. 22.

²⁷ C. Kuklo, 2009, s. 322.

²⁸ LVIA, f. 604, ap. 1, b. 13, l. 223, 223v., 225v., 235, 241, 259, 263v.

²⁹ LVIA, f. 604, ap. 10, b. 6, l. 435.

³⁰ Ibid., l. 473v.–495.

³¹ LVIA, f. 604, ap. 10, b. 13, l. 248, 248v., 258v., 266v.

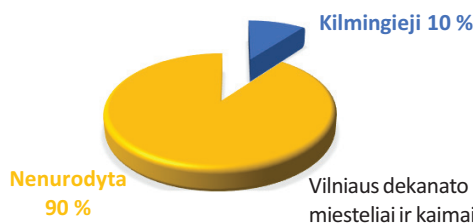
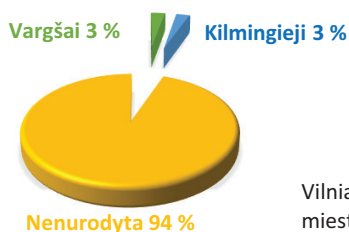
³² Ibid., l. 287 v., 288 v., 306, 312v.

³³ Ibid., l. 412, 415, 415v.

dalies krikštatėvių socialinį statusą visuomenėje. Iš negausių turimų duomenų atsiskleidžia socialinio krikštatėvių statuso įvairovė (žr. 3 lentelę ir pav.). 3 lentelėje, siekiant duomenų tikslingumo, sąmoningai atskirti *įprasti* nesantuokiniai vaikai (N) ir pamestinukai (P) Vilniaus miesto parapijose.

3 lentelė. Įprastų nesantuokinių vaikų (N) ir pamestinukų (P) krikštatėvių socialinis statusas Vilniaus dekanato parapijose XVIII a.

Parapija		Vargšai (<i>pauperes</i>)		Kilmingieji						Nenurodyta	
				GD		MD		<i>Nobilis</i>			
		M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
Šv. Jono (1700–1791)	N	14	15	2	41	1	7	2	2	1 482	1 495
	P	3	5	4	28	4	8	2	–		
Šv. Juozapo Arimateičio ir Nikodemo (1711–1791)	N	5	5	1	1	–	–	–	–	306	311
	P	3	3	2	1	1	2	–	–		
Čiudeniškės (1731–1791)		1	1	6	6	2	–	1	1	80	81
Karkažiškės (1716–1791)		–	–	2	3	2	4	–	–	90	87
Kernavė (1761–1791)		–	–	5	7	–	–	–	–	70	68
Lavoriškės (1737–1791)		–	–	9	9	1	1	2	2	40	41
Šumskas (1713–1776)		–	–	–	3	2	1	–	1	31	28

Pav. Nesantuokinių vaikų krikštatėvių socialinis statusas Vilniaus dekanato parapijose XVIII a. (%)

3 lentelėje pateikti duomenys atskleidė lyties proporcijos skirtumus, kalbant apie socialinį krikštatėvių statusą. Tarp krikštatėvių, įvardytų kaip *vargšai*, lyties proporcija parapijose buvo apylygė, o tarp kilmingų krikštatėvių Šv. Jono parapijoje aiškiai dominavo vyrai. Tai rodytų, kad šiais atvejais to paties nesantuokinio vaiko krikšto apeigose dalyvavę krikštatėviai priklausė skirtingiems socialiniams sluoksniams.

Kaip jau užsiminta anksčiau, tarp nesantuokinių vaikų krikštatėvių pasitaikė vargšų, metrikų knygosse įvardijamų kaip *pauperes*. Tokie įrašai sudarė nedidelę dalį bendro nesantuokinių vaikų krikštatėvių skaičiaus Vilniaus miesto Šv. Jono ir Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo parapijose. Gali būti, kad šie krikštatėviai elgetavo prie minėtų bažnyčių, o Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo parapijoje vargšai galėjo būti ir špitolės, kuri veikė prie bažnyčios, globotiniai. O štai miestelių ir aplinkinių kaimų parapijose nepasitaikė krikštatėvių, tiesiogiai įvardytų kaip priklausiusių vargšams.

Tarp krikštatėvių pasitaikė ir kilmingų žmonių, metrikų įrašuose įvardijamų santrumomis *G(enerosus) D(ominus)*, *M(agnificus) D(ominus)* arba tiesiog *nobilis*. Kilmingi krikštatėviai taip pat sudarė nedidelę dalį visų nesantuokinių vaikų krikštatėvių. Kai galimų krikštatėvių skaičius buvo apribotas, tėvams dar labiau nei iki tol tapo svarbu, kad jų vaiko krikštatėviai priklausytų aukštesniam socialiniam sluoksniui³⁴. Manytina, tai buvo svarbu ir nesantuokinių vaikų motinoms ar motinoms ir tėvams. Galima sakyti, kad nesantuokinių vaikų krikštatėviai atsidurdavo dvejojoje padėtyje. Krikščioniškosios atjautos požiūriu nesantuokiniai vaikai būdavo prilyginami vargšams ir suvokiami kaip nusipelnę krikščioniško gailestingumo³⁵. Tačiau teisiniu ir socialiniu požiūriu nesantuokiniai vaikai likdavo visuomenės paraštėse, ir Bažnyčios būdavo suvokiami kaip nuodėmingų, neleistinų santykių pasekmė.

Kaip atskleidė Vilniaus dekanato parapijų krikšto metrikų knygos, pamestinukų krikštatėviais kartais tapdavo bajorai. Šv. Jono parapijoje iš 20-ies kilmingųjų krikštatėvių, įvardytų kaip *magnificus dominus*, daugiau nei pusė tapo būtent pamestinukų krikštatėviais³⁶. Kiti kilmingi krikštatėviai šioje parapijoje daugiau krikštijo *iprastus* nesantuokinius vaikus: iš 72 krikštatėvių, nurodytų kaip *generosus dominus* ar *nobilis*, 48 asmenys tapo nesantuokinių vaikų, kurių bent vienas iš tėvų buvo nurodytas, krikštatėviais, o likę 24 dalyvavo krikštijant nežinomų tėvų paliktus vaikus. Čia galima išžvelgti tiek motinų ar motinų ir tėvų suinteresuotumą vaikui parinkti kilmingus krikštatėvius, tiek pačių kilmingųjų siekį pasižymėti kaip geradariams. Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo parapijoje kilmingieji daugiausia tapo krikštatėviais tų nesantuokinių vaikų, kurių tėvai buvo žinomi. Šioje parapijoje tik vienas pamestinukas, Petras, 1778 m. sausio 7 d. pakrikštytas dalyvaujant kilmingiems krikštatėviams Antanui Prošanauskiui ir Gertrūdai Eimutienei³⁷. Likusiose miestelių parapijose pamestinukai nebuvo dažnas reiškinys, nes motinos gimusius nesantuokinius vaikus dažniausiai eidavo palikti į miestą, tad kilmingi asmenys čia visais žinomais atvejais tapo *iprastų* nesantuokinių vaikų krikštatėviais.

Retesni metrikų įrašai nurodė krikštatėvių profesiją, einamas pareigas ar turimą karinį laipsnį. Pasitaikė keletas dvasininkų. Antai Šv. Jono bažnyčioje 1758 m. vasario 1 d. pamestinuko Petro Tado, surasto Pilies gatvėje, krikštatėviu tapo Vilniaus katedros vikaras Grigalius Kožunas³⁸. Toje pačioje bažnyčioje 1769 m. sausio 20 d. Vilniaus vys-

³⁴ G. Alfani, 2009b, p. 65.

³⁵ A. Irigoyen López, 2012, p. 86.

³⁶ LVIA, f. 604, ap. 10, b. 6, l. 236v., 305, 319, 550v.; LVIA, f. 64, ap. 10, b. 9, l. 218, 269, 270, 283, 325v.; LVIA, f. 64, ap. 10, b. 13, l. 27, 198, 252v.

³⁷ LMAVB RS, f. 318, b. 1369, l. 82v.

³⁸ „Anno 1758 <...> RD Gregorius Korzun Vicarius Cathedralis Vilnen[sis] <...>“, in: LVIA, f. 604, ap. 10, b. 9, l. 201v.

kupijos katedros kanauninkas Ignatas Oskierka tapo pamestinukės Magdalenos Juozapatos Pranciškos krikštatėviu³⁹. Krikštatėvis kunigas pasitaikė ir Čiudeniškių parapijoje⁴⁰. Dvasininkai, kaip pamestinukų krikštatėviai, buvo racionalus pasirinkimas⁴¹. Neturint žinių apie paliktų vaikų tėvus ir kitus giminačius, dvasininkai natūraliai perimdavo krikštatėvių vaidmenį. Kartu dėl neretai gresiančios mirties pamestinukai būdavo krikštijami skubos tvarka, ir dvasininkai šiuo atveju buvo greičiausiai pasiekiami.

Pasitaikė krikštatėvių, turėjusių žemiškesnes, bet ne ką mažiau garbingas pareigas to meto visuomenėje: nesantuokinių vaikų krikštatėviais tapo Vilniaus vaivadijos sargybininkas Stanislovas Kševcovskis⁴², taurininkas Jonas Šreteris⁴³, gydytojas Petras Pankauskas⁴⁴. Minėti asmenys tapo *įprastų* nesantuokinių vaikų krikštatėviais. Visais atvejais motinų kilmė nurodyta nebuvo, tad galima spėti jas buvus nekilmingas. Tad galbūt krikštatėvių parinkimui įtakos turėjo ne tiek motina, kiek patys krikštatėviai parodė iniciatyvą. O tai galėtų liudyti atlaidesnį požiūrį į nesantuokinių vaikų motinas. 1777 m. gegužės mėnesį po ponios Sokolovskienės langu rastos naujagimės, kuriai Šv. Jono bažnyčioje per krikštą buvo suteiktas Joanos vardas, krikštatėviu tapo Vilniaus pirklių bendrijos direktorius Stanislovas Juchnovičius⁴⁵. Pasitaikė ir krikštatėvių, turinčių karinį laipsnį, tarp jų – rotmistras Steponas Paulikauskas⁴⁶, keletas kapitonų⁴⁷ ir vėliavininkų⁴⁸.

Visgi didesniosios dalies nesantuokinių vaikų krikštatėvių socialinis statusas metrikų įrašuose nebuvo nurodytas. Galima numanyti, jog didesnė jų dalis buvo žemakilmiai. Apie kai kurių krikštatėvių žemesnį socialinį statusą sužinome pasitelkę papildomus išlikusius dokumentus. Štai 1777 m. birželio 15 d. Karkažiškių bažnyčioje nesantuokinio Marijonos Šastakaitės sūnaus Jono krikštatėviu tapo Juozapas Misiūnas⁴⁹, minimas kaip valstietis duoklininkas 1788 m. Karkažiškių palivarko ūkinėje apyskaitoje⁵⁰. Toje pačioje bažnyčioje nesantuokinio Jono Bugčiaus ir Rozalijos sūnaus Juozapo krikštatėviu 1791 m. tapęs Jonas Bagdzevičius⁵¹ minimas 1788 m. Karkažiškių valsčiaus valstiečių duoklininkų sąrašė⁵². Šiame sąrašė minimas ir valstietis Petras Balcevičius⁵³, 1791 m. balandį tapęs nesantuokiniu krikštatėviu.

³⁹ „Anno 1769 <...> RD Ignatius Oskierka Can[onicus] Cathedr[alis] Vilnen[sis] <...>“, in: LVIA, f. 604, ap. 10, b. 9, l. 293v.

⁴⁰ „Anno 1780 <...> RD Matheus Szatynski clericus <...>“, in: LVIA, f. 64, ap. 13, b. 68, l. 366v.

⁴¹ Vakarų praktika rodo, jog pamestinukų krikštatėviais neretai tapdavo dvasininkai ir pribuvėjos – R. Kralj-Brassard et al., 2015; A. Irigoyen López, 2012, p. 85–86.

⁴² „Anno 1737 <...> MD Stanislaus Krzczowski custos palatinatus Vilnen[sis] <...>“, in: LVIA, f. 604, ap. 13, b. 30, l. 184v.

⁴³ „Anno 1725 <...> GD Joannes Szreter pocillator <...>“, in: LVIA, f. 64, ap. 10, b. 6, l. 422v.

⁴⁴ „Anno 1788 <...> Petrus Pankowski medicus <...>“, in: LVIA, f. 604, ap. 13, b. 30, l. 402v.

⁴⁵ „Anno 1777 <...> Stanislaus Juchnowicz director mercator <...>“, in: LVIA, f. 604, ap. 13, b. 30, l. 402v.

⁴⁶ „Anno 1736 <...> MD Stephanus Pawlikowski rotomagister <...>“, in: LVIA, f. 604, ap. 13, b. 30, l. 181.

⁴⁷ „Anno 1731 <...> MD Franciscus Traiecki capitanus <...>“, in: LVIA, f. 64, ap. 10, b. 6, l. 492v., „Anno 1762 <...> MD Antonius Kalinowski capitanus <...>“, in: LVIA, f. 64, ap. 10, b. 9, l. 241.

⁴⁸ „Anno 1759 <...> Josephus Gorecki vexilifer <...>“, in: LVIA, f. 64, ap. 10, b. 9, l. 218; „Anno 1770 <...> MD Franciscus Dawnorowicz vexilifer <...>“, in: LVIA, f. 64, ap. 13, b. 68, l. 165.

⁴⁹ Ibid., l. 346v.

⁵⁰ Karkažiškių palivarko ūkinės apyskaitos, 1788 m., in: VUB RS, f. 43, b. 9732, l. 4.

⁵¹ LVIA, f. 604, ap. 13, b. 30, l. 417v.

⁵² Karkažiškių valsčiaus valstiečių duoklių ir piniginių mokesčių surašymas, in: LMAVB RS, f. 43, b. 9734, l. 1.

⁵³ Ibid.

tuokinio Marijonos Jančiauskaitės sūnaus Antano Pranciškaus krikštavėiu⁵⁴. Lavoriškių parapijos 1789 m. vienkiemų baudžiauninkų sąrašuose minimas Lavoriškių bažnyčioje nesantuokinį Jurgio Rimskio ir Magdalenos Bagdonaitės sūnų Tomą 1788 m.⁵⁵ krikštijant dalyvavęs valstietis Jokūbas Grakauskas iš Skynimų (Rubionkos) palivarko⁵⁶.

III. Giminytės, socialiniai ir geografiniai ryšiai tarp tėvų ir krikštavėių

Pavieniai Vakarų tyrėjų darbai rodo, kad krikštavėių parinkimas iš giminaičių ankstyvaisiais naujaisiais laikais ir moderniuoju laikotarpiu buvo paplitęs ne visur⁵⁷. Duomenų apie giminytės ryšius tarp nesantuokinių vaikų krikštavėių ir tėvų Vilniaus dekanato parapijose teikia krikštavėių pavardės. Žinoma, duomenys yra sąlyginiai pirmiausia todėl, kad pavardės sutapimas atskleidžia tik dalį giminytės ryšių, nes pavardė nėra vienintelis giminytės įrodymas. Duomenų ribotumui įtakos turi ir faktas, kad motinų pavardė būdavo nurodyta ne visada – Šv. Jono ir Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo parapijoje įrašyta tik pusės (~ 50,4 %) visų nesantuokinių vaikų motinų pavardė, likusiose miestelių parapijose šis skaičius buvo didesnis – įrašuose figūravo 75 % motinų pavardė⁵⁸. Kalbant apie nesantuokinių vaikų tėvus, situacija dar prastesnė – dažnu atveju metrikų knygų įrašuose jie nebuvo nurodyti išvis, o bendrai visose parapijose tėvų paminėjimai sudarė apie ketvirtadalį (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Nesantuokinių vaikų (N) motinų (M) ir tėvų (T) paminėjimų skaičius ir tėvų paminėjimo procentinė dalis (%) Vilniaus dekanato parapijose XVIII a.

Parapija	N	M	T	%
Čiudeniškės (1731–1791)	84	83	13	~ 15,4
Karkažiškės (1716–1791)	91	91	24	~ 26
Kernavė (1761–1791)	70	70	3	~ 4
Lavoriškės (1737–1791)	57	50	20	~ 35
Šumskas (1713–1776)	26	25	6	~ 23
Iš viso tėvų paminėjimų			66 (~ 20,12 %)	
Šv. Jono (1700–1791)	1 106	1 021	257	~ 21
Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo (1711–1791)	373	223	72	~ 19,3
Iš viso tėvų paminėjimų			329 (~ 22,2 %)	

⁵⁴ LVIA, f. 604, ap. 13, b. 30, l. 418v.

⁵⁵ LVIA, f. 1401, ap. 1, b. 41, l. 10.

⁵⁶ Rubionkos palivarko (Ašmenos paviete, Lavoriškių parapijoje) inventorius. Vienkiemų baudžiauninkų sąrašai, 1789 04 23, in: LMAVB RS, f. 318, b. 27909, l. 1v.

⁵⁷ Pavyzdžiui, Fransas Ciappara, tyręs Maltos parapiją XVIII a. antroje pusėje, išsiaiškino, kad tirtu laikotarpiu tik 20 % krikštavėių buvo parenkami iš giminaičių, kur daugiau nei pusė jų būdavo dėdės ir tetos, antroji grupė – seneliai, – F. Ciappara, 2010, p. 177. O Kari-Matti Piilahti, analizavęs krikštavėių institutą Suomijos kaime pirmaisiais XVIII a. dešimtmečiais, nustatė, kad apie 70 % pakrikštytų vaikų turėjo bent vieną krikštavėį iš giminaičių, – K. Matti Piilahti, 2012, p. 220. Istorikė Markéta Skořepová, atlikusi tyrimą, skirtą krikštavėiams XIX a. Bohemijos miestelyje, išsiaiškino, kad tik trečdalis pakrikštytų vaikų buvo susiję giminytės ryšiais su bent vienu iš krikštavėių, – M. Skořepová, 2022, p. 229.

⁵⁸ Ibid., p. 230.

Šv. Jono parapijoje pasitaikė vos keli įrašai, leidžiantys numanyti nesantuokinio vaiko motiną ir krikštamotę buvus giminaites. 1742 m. gruodžio 28 d. pakrikštytos Barbaros Zaleskaitės dukters Marijonos krikštamote tapo Ona Zaleskaitė⁵⁹. 1753 m. sausį Motiejaus krikšto ceremonijoje dalyvavo motina Ona Bželkievičaitė ir krikštamotė Agota Bželkievičaitė⁶⁰. Pasitaikė, kai ne vaiko motina, bet tėvas ir vienas iš krikštatėvių buvo giminės – 1770 m. rugpjūtį buvo pakrikštyta nesantuokinė Liudviko Miliausko duktė Barbora, kurios krikštatėviu nurodytas Jeronimas Miliauskas⁶¹. Tėvo kvietimas krikštatėviu būti giminaitį galėtų rodyti viešą demonstravimą, jog jis prisiima atsakomybę už savo nesantuokinį vaiką. Tokių atvejų retumą rodo tai, kad tai vienintelis toks aptiktas įrašas. Iš mažesnių miestelių parapijų sąlyginai daugiausia įrašų, leidžiančių spėti apie giminystės ryšį tarp nesantuokinių vaikų ir krikštatėvių, aptikta Karkažiškių parapijoje (7 atvejai)⁶². Likusiose Vilniaus dekanato parapijose giminystės saitų įrodymų pasitaikė daugiausia trys⁶³. Akcentuotina, kad visi krikštatėviai, susiję kraujo ryšiais su motina arba tėvu, numanomai priklausė žemesniam socialiniam sluoksniui, nes jų aukštesnė kilmė nebuvo nurodyta. Nebuvo aptikta atvejo, kai kilminga motina būtų susijusi giminystės ryšiais su bent vienu iš krikštatėvių. Galima bent jau kelti prielaidą, kad kilmingose šeimose numanomai nebuvo siekta įtraukti nesantuokinį vaiką į įprastas ritualines giminystės tradicijas, kurių viena iš išraiškų ir būdavo vieša krikšto ceremonija, dalyvaujant giminaičiams.

Nesantuokinių vaikų motinos krikštatėvius rinkdavosi tiek iš moteriškosios, tiek iš vyriškosios linijos giminaičių, nors sąlyginai dažniau nesantuokinių vaikų krikštamotėmis tapdavo motinos seserys, tetos ar kitos artimos giminaitės⁶⁴. Vakarų praktika rodo, jog tarp *įprastų* nesantuokinių vaikų ankstyvaisiais naujaisiais laikais buvo paplitęs paprotys, kad mergaitėms krikštatėviai būdavo parenkami iš moteriškosios, o berniukams – iš vyriškosios linijos giminaičių⁶⁵. Nors gautų duomenų yra per mažai, kad išvelgtume tendencijas, visgi galima pažymėti, jog Vilniaus dekanato parapijose parenkant nesantuokiniams vaikams krikštatėvius, ši praktika nebuvo paplitusi. Žinoma, reikia atsižvelgti į tai, kad dažnu atveju nebūdavo nurodytas vaiko tėvas, tad tokiu atveju nežinoma, ar krikštatėviais galėjo būti jo giminės. Vis dėlto net jei tėvas ir būdavo nurodytas, nesantuokinis sūnus beveik visada turėdavo krikštatėvius tik iš motinos pusės ir tai tik iš moteriškosios linijos giminaičių – motinos seserį arba motinos motiną ar senelę⁶⁶. Nesantuokinių dukterų krikštatėviais galėjo būti motinos tiek moteriškosios, tiek vyriškosios linijos giminaičiai – broliai arba dėdės⁶⁷. Gauti rezultatai yra per daug riboti, kad būtų įmanoma daryti išvadas, todėl galime

⁵⁹ LVIA, f. 604, ap. 10, b. 6, l. 560v.

⁶⁰ LVIA, f. 604, ap. 10, b. 9, l. 30.

⁶¹ Ibid., l. 307v.

⁶² LVIA, f. 604, ap. 13, b. 30, l. 243v., 308v., 370v., 373v., 383v., 418v., 423.

⁶³ Čiudeniškių parapijoje pasitaikė vienas atvejis, in: LVIA, f. 604, ap. 13, b. 68, l. 212 v.; Kernavės parapijoje – trys atvejai, in: LMAVB RS, f. 268, b. 103, l. 25, b. 104, l. 14; LVIA, f. 1491, ap. 1, b. 11, l. 55; Lavoriškių parapijoje – vienas atvejis, in: LVIA, f. 1401, ap. 1, b. 35, l. 48; Šumsko parapijoje – taip pat vienas atvejis, in: VUB RS, f. 196, b. 68, l. 155v.

⁶⁴ LVIA, f. 604, ap. 13, b. 30, l. 308v., 370v.; LVIA, f. 1491, ap. 1, b. 11, l. 55; LVIA, f. 1317, ap. 1, b. 12, l. 17, 74, 102v.

⁶⁵ C. Berteau et al., 2012, p. 463.

⁶⁶ LMAVB RS, f. 268, b. 104, l. 14; LVIA, f. 1317, ap. 1, b. 12, l. 16v., 74v., 102v.; LVIA, f. 1317, ap. 1, b. 13, l. 44.

⁶⁷ LVIA, f. 604, ap. 13, b. 30, l. 308v., 370v.; LVIA, f. 1491, ap. 1, b. 11, l. 55; LVIA, f. 1317, ap. 1, b. 12, 17, 74, 102v.

apsiriboti tik prielaidomis. Tendencija mergaičių krikštavėlius parinkti iš moteriškosios, o berniukų – iš vyriškosios linijos giminaičių buvo susijusi su vardų perdavimo tradicija⁶⁸. Šitaip mergaitėms būdavo perduodamas sesers, tetos, pusseserės vardas, berniukams atitinkamai – brolio, dėdės, pusbrolio⁶⁹. Nesantuokiųjų vaikų, ypač sūnų atveju, bent jau kaip rodo turimi riboti duomenys, nebuvo siekiama perduoti giminės vardą.

Krikštavėlių pavardžių analizė leidžia aptikti ir giminystės ryšius tarp pačių krikštavėlių. Visose parapijose pasitaikė keletas atvejų, kai naujagimio krikštavėliai buvo vyras ir žmona arba brolis ir sesuo ar kiti artimi giminės. Vilniaus miesto Šv. Jono parapijos metrikų knygose rasti trys tokie įrašai⁷⁰, Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo parapijose – du įrašai⁷¹. Likusiose miestelių parapijose numanomų giminystės įrodymų taip pat nebuvo gausu – pasitaikė po keletą įrašų, kur didžiausias skaičius (5 atvejai) aptiktas Karkažiškių parapijoje⁷². Visgi dažniausiai, kaip atskleidė turimi duomenys, nesantuokiūnius vaikus krikštijusi krikštavėlių pora nebuvo susijusi giminystės ryšiais.

Riboti duomenys neleido aptikti aiškaus ryšio tarp socialinio nesantuokiųjų vaikų tėvų ir krikštavėlių statuso. Visgi galimos įžvalgos. Parapijose pasitaikė šeši įrašai, nurodantys aukštesnę motinos kilmę. Tik vienu atveju kilmingos motinos nesantuokinis vaikas neturėjo kilmingų krikštavėlių. Tai Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo bažnyčioje 1787 m. vasario 14 d. pakrikštyta Kunigunda Dorotėja, kurios tėvas – Karolis, o motina – Liudvika Milienė (*nobilis*)⁷³. Krikštavėliais tapo Jurgis Anisimovas ir Joana Zarembienė. Kadangi jų kilmė nebuvo nurodyta, galima spėti juos buvus paprastus valstiečius. Likusiais atvejais tarp kilmingų nesantuokiųjų vaikų krikštavėlių vienas asmuo visada buvo nurodytas kaip kilmingas. Antai Šv. Jono bažnyčioje 1756 m. balandžio 18 d. krikštyto kilmingos (*nobilis*) motinos Magdalenos Zdanovičiūtės sūnaus Antano Jurgio krikštavėliu minimas kilmingasis Jurgis Ryjeris⁷⁴. Toje pačioje bažnyčioje 1775 m. kovo 7 d. krikštytos Klaros motina įvardijama kilmingoji Kotryna Sasnauskaitė, o mergaitės krikštavėliu – kilmingasis Stanislovas Sivickis⁷⁵. 1785 m. liepos 24 d. nesantuokinė naujagimė Ona Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo bažnyčioje pakrikštyta dalyvaujant tėvams Pranciškui Petkevičiui ir *nobilis* Kotrynai Bagusytei⁷⁶. Šiuo atveju vienas iš Onos krikštavėlių buvo nekilmingas (Konstancijus Jakimaitis, *pauper*), tačiau krikštamotė priklausė aukštesniajam sluoksniui (Marijona Jadzevičiūtė, *nobilis*). Čiudeniškėse nesantuokinės Magdalenos krikštynose dalyvavo kilmingi tėvai Tadas Halko ir Barbora Matušaitė bei krikštavėliai Dominykas Paulauskis ir kilminga Petronėlė Kezanaitė⁷⁷. Toje pačioje bažnyčioje 1785 m. sausio 4 d. pakrikštyta Teresės Vainiūšytės duktė Marijona, kurios krikštavėliais tapo Dominykas

⁶⁸ J. Dupaquier, 1981, p. 147–149.

⁶⁹ *Ibid.*, p. 148.

⁷⁰ LVIA, f. 604, ap. 10, b. 6, l. 141v., 397v., 405v.

⁷¹ LVIA, f. 604, ap. 13, b. 68, l. 24v., 228, 268v., 300v.; LVIA, f. 1491, ap. 1, b. 11, l. 15v., 21, 24v.; LVIA, f. 1401, ap. 1, b. 34, l. 10, 16, 42; LVIA, f. 1401, ap. 1, b. 35, l. 9, 38v.; LVIA, f. 1401, ap. 1, b. 41, l. 10, 45; VUB RS, f. 196, b. 68, l. 41, 199v.

⁷² LVIA, f. 604, ap. 13, b. 30, l. 147, 214, 316v., 361, 417v.

⁷³ LMAVB RS, f. 318, b. 9832, l. 51v.

⁷⁴ LVIA, f. 604, ap. 10, b. 9, l. 157v.

⁷⁵ LVIA, f. 604, ap. 10, b. 13, l. 1v.

⁷⁶ LMAVB RS, f. 318, b. 9832, l. 31.

⁷⁷ LVIA, f. 604, ap. 13, b. 68, l. 108v.

Savickis ir Ona Ilcevičienė. Šiuo atveju tiek motina, tiek abu krikštatėviai nurodyti kaip kilmingieji (*nobilis*)⁷⁸. Žinoma, duomenų ribotumas neleidžia daryti griežtų išvadų, visgi galima išvelgti tendenciją, kad kilmingos nesantuokinių vaikų motinos rinkdavosi to paties socialinio statuso krikštatėvius. Turimi anksčiau atlikto tyrimo, skirto nesantuokinių vaikų motinoms, duomenys leido pastebėti, jog didesnė jų dalis priklausė žemesniajam socialiniam sluoksniui⁷⁹. Tai, kad nėra žinių apie daugumos nesantuokinių vaikų krikštatėvių socialinį statusą, leidžia numanyti didesniąją jų dalį buvus asmenis, kilusius iš žemesniųjų socialinių sluoksnių. Atsižvelgus į tai galima bent jau kelti prielaidą, kad motinos krikštatėvius savo nesantuokiniam vaikui rinkdavosi iš to paties socialinio rato.

Kalbant apie nesantuokinių vaikų krikštatėvių gyvenamąją vietą pirmiausia reikia pasakyti, kad krikštatėviai neretai buvo kilę iš parapijos centro ar jai priklaususių kaimų (žr. 5 lentelę)⁸⁰. Sąlyginai didesnė jų dalis buvo pamestinukų krikštatėviai. Manytina, kad skubus krikštas dėl vyravusio didelio bendro kūdikių mirtingumo lėmė teritorinį ribotumą parenkant krikštatėvius. Ypač kalbant apie pamestinukus, nes jų išgyvenimo šansai priklausydavo nuo to, kaip greitai jie būdavo surandami ir atnešami į bažnyčią pakrikštyti.

5 lentelė. Nesantuokinių vaikų krikštatėvių teritorinis pasiskirstymas Vilniaus dekanate XVIII a. Kaimai⁸¹

Čiudeniškės (1731–1791)	Karkažiškės (1716–1791)	Kernavė (1761–1791)	Lavoriškės (1737–1791)	Šumskas (1713–1776)
Ganevo (<i>Haniewo</i>)	Magūnai (<i>Maguny</i>)	Plikiškės (<i>Plikiszki</i>)	Dekaniškės (<i>Dziekaniuszki</i>)	Geibuliai (<i>Gieybulle</i>)
42	40	21	23	19
Laukininkai (<i>aula Polany</i>)	Karkažiškės (<i>Korkoszyszki</i>)	Mitkiškės (<i>Mitkiszki</i>)	Bildžiai (<i>Bildzie</i>)	Šumskas (<i>Szumsk</i>)
27	36	13	16	18
Loša (<i>villa Losza</i>)	Kločiūnai (<i>Kloczuny</i>)	Miežionys (<i>Miezance</i>)	Skaisteriai (<i>villa Skasteny</i>)	Didžioji Kuosinė (<i>Kosina magna</i>)
15	24	10	11	13
Juršonys (<i>Jurszany</i>)	Zalavas (<i>Zulowa</i>)	Šešonys (<i>Szeszany</i>)	Lavoriškės (<i>Laworyszki</i>)	Kena (<i>Kiena</i>)
14	15	10	10	9
Vindžiūnai (<i>Windziuny</i>)	Algirdėnai (<i>Orgirdany</i>)	Paspėriai (<i>Posperze</i>)	Mickūnai (<i>Mickuny</i>)	Dielėnai (<i>Dziluny</i>)
10	14	4	10	6
	Punžonys (<i>Punzany</i>)	Viršuliškės (<i>Virszuliszki</i>)	Skynimai (<i>Rubionka</i>)	Barvoniškės (<i>Barwaniszki</i>)
	10	2	6	5

⁷⁸ Ibid., l. 235.

⁷⁹ Ugnė Jonaitytė, 2021, p. 225–245.

⁸⁰ Kaimų priklausymą parapijoms padėjo nustatyti išlikusi 1744 m. Vilniaus vyskupijos vizitacija, vykdyta Vilniaus vyskupo Mykolo Jono Zenkavičiaus, in: *Synodus Dioeciesana Vilnensis*, p. 40–44.

⁸¹ Kur buvo įmanoma, kaimų pavadinimai pateikiami tiek originalo kalba, kaip buvo užrašyti krikšto metrikų knygos įrašė, tiek pateiktas lietuviškas jų pavadinimas. Prie kiekvienos teritorijos pateiktas skaičius nurodo, kiek krikštatėvių buvo įvardyti kaip gyvenantys tame kaime.

Kalbant apie teritorinį ryšį tarp nesantuokinių vaikų tėvų ir krikštatėvių pažymėtina, kad gyvenamoji vieta Vilniaus dekanato miestelių parapijose nesantuokinių vaikų krikštatėvius ir motinas ar motinas ir tėvus siejo dažniau nei giminystės ryšiai (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Nesantuokinių vaikų krikštatėvių ir motinų teritorinis pasiskirstymas Vilniaus dekanate XVIII a.

Parapija	Čiudeniškės (1731–1791)	Karkažiškės (1716–1791)	Kernavė (1761–1791)	Lavoriškės (1737–1791)	Šumskas (1713–1776)
Kaimas	Ganevo (<i>Haniewo</i>)	Magūnai (<i>Maguny</i>)	Plikiškės (<i>Plikiszki</i>)	Dekaniškės (<i>Dzieskaniszki</i>)	Geibuliai (<i>Gieybulle</i>)
Krikštatėvių porų skaičius	42	40	21	23	19
Motinų skaičius	19	15	13	8	17
	Laukininkai (<i>aula Polany</i>)	Karkažiškės (<i>Korkoszyszki</i>)	Mitkiškės (<i>Mitkiszki</i>)	Bildžiai (<i>Bildzie</i>)	Šumskas (<i>Szumsk</i>)
Krikštatėvių porų skaičius	27	36	13	16	18
Motinų skaičius	11	10	7	7	16
	Loša (<i>villa Losza</i>)	Kločiūnai (<i>Kloczuny</i>)	Miežionys (<i>Miezance</i>)	Skaisteriai (<i>villa Skastenys</i>)	Didžioji Kuosinė (<i>Kosina magna</i>)
Krikštatėvių porų skaičius	15	24	10	11	13
Motinų skaičius	9	15	4	8	13
	Juršonys (<i>Jurszany</i>)	Zalavas (<i>Zulowa</i>)	Šešonys (<i>Szeszany</i>)	Lavoriškės (<i>Laworyszki</i>)	Kena (<i>Kiena</i>)
Krikštatėvių porų skaičius	14	15	10	10	9
Motinų skaičius	8	6	4	6	7
	Vindžiūnai (<i>Windziuny</i>)	Algirdėnai (<i>Orgirdany</i>)	Paspėriai (<i>Posperze</i>)	Mickūnai (<i>Mickuny</i>)	Dieliūnai (<i>Dziluny</i>)
Krikštatėvių porų skaičius	10	14	4	10	6
Motinų skaičius	6	9	2	6	6

Į 6 lentelę buvo įtraukti atvejai, kai nesantuokinio vaiko krikštatėviai buvo kilę iš tos pačios vietovės kaip ir vaiko motina. Visose parapijose bent ketvirtadalis įrašuose mini-
mų motinų ar motinų ir tėvų gyvenamųjų vietų sutapo su krikštatėvių gyvenamąja vieta. Itin reprezentatyvus, manytina, Šumsko parapijos atvejis, kur motinos ir (ar) motinos ir

tėvo ir krikštatėvių gyvenamoji vieta sutapo net ~ 90 %. Manytina, kad krikštatėvių ir tėvų gyvenamosios vietos sutapimas galėtų rodyti, jog krikštatėviais tapo motinų kaimynai.

Kalbant apie Vilniaus miestą, Šv. Jono parapijos metrikų knygų įrašuose XVIII a. dar nebuvo įprasta nurodyti krikštatėvių gyvenamąją vietą. Nors mažai abejotina, kad didesnė jų dalis gyveno netoli Šv. Jono bažnyčios esančiose gatvėse ir priemiesčiuose bei netolimuose kaimuose, neturint tikslų duomenų negalima atsakyti, ar sutapo krikštatėvių ir tėvų gyvenamoji vieta. Šiek tiek duomenų teikia Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo parapijos krikšto metrikų knygos. Iš duomenų matyti, kad didžioji dauguma krikštatėvių, kurių gyvenamoji vieta buvo nurodyta, gyveno šalia bažnyčios buvusiam Aušros vartų priemiestyje (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Nesantuokinių vaikų krikštatėvių ir motinų teritorinis pasiskirstymas Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo parapijoje (1711–1791)

Pavadinimas	Krikštatėvių porų skaičius	Motinų skaičius
Vilniaus miesto teritorija (<i>ex civitate Vilnensi, de Vilna</i>)	15	6
Aušros vartų priemiestis (<i>Ostra brama koniec, sub porta Ostra brama, suburbio ostrensi</i>)	36	13
Subačiaus priemiestis (<i>de suburbio Subaczensi</i>)	5	3
Rūdninkų priemiestis (<i>de suburbio Rudnicensi</i>)	2	2

Tai, kad minėtais atvejais nesantuokinių vaikų motinos ir krikštatėviai gyveno arti Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemo bažnyčios, leidžia spėti vėlgi buvus motinų iniciatyvą renkantis krikštatėvius – jais tapti pakviečiami kaimynai ir kaimynės. Atvejai, kai motina ir krikštatėviai buvo kilę iš kiek toliau nuo bažnyčios esančių kaimų, manytina, taip pat galėtų rodyti, kad būtent motina rinkosi, kas bus nesantuokinio vaiko krikštatėvis. Minėtini keli pavyzdžiai. 1778 m. balandžio 16 d. pakrikštyto Jurgio tėvai – Jonas Fremas ir Marijona Liaudanskaitė, taip pat krikštatėviai Paulius Vitkauskas ir Kristina Tarnienė buvo kilę iš Salininkų kaimo (*ex villa Soleniki*)⁸². Tų pačių metų rugpjūčio 16 d. šioje bažnyčioje pakrikštytos Andriejaus Ulverio ir Kotrynos iš Gurių kaimo dukters Kotrynos krikštatėviais įvardijami Motiejus Kunevičius ir Magdalena Kunevičienė, taip pat kilę iš Gurių kaimo⁸³. Likusiais atvejais, kai negalima išvelgti nei giminystės, nei socialinės ar geografinės sąsajos tarp krikštatėvių ir motinų ar motinų ir tėvų, galima spėti buvus krikštijusio dvasininko įtaką parenkant krikšto tėvus nesantuokiniam vaikui.

Krikštatėviai su nesantuokiniais vaikais kartais galėjo būti susiję ne tik giminyste, socialiniu statusu ar gyvenamąja vieta. Nors pats krikštatėvių vaidmuo pastaruosius įpareigodavo savo krikšto vaikams būti *antraisiais po tėvų*, klausimas, kiek krikštatėviai norėdavo toliau palaikyti ryšius su nesantuokiniu vaiku ir jo motina, lieka atvi-

⁸² LMAVB RS, f. 318, b. 1369, l. 83v.

⁸³ LMAVB RS, f. 318, b. 1369, l. 85.

ras. Galima numanyti, kad bent jau kilmingi krikštatėviai kartais galėdavo prisidėti prie nesantuokinių vaikų geresnio gyvenimo užtikrinimo. Kalbant apie pamestinukus, kaip atskleidžia keletas aptiktų metrikų įrašų, krikštatėviai kartais tiesiogiai perimdavo *antrųjų po tėvų* vaidmenį. Antai 1778 m. birželio 5 d. Šv. Juozapo Arimatiečio ir Nikodemmo bažnyčioje pamestinukė Margarita Estera buvo pakrikštyta ir įvaikinta (*adoptarunt et levarunt*) Antano Stanevičiaus ir kilmingos ponios Onos Kamarienės⁸⁴. Nekilmingi krikštatėviai kartais taip pat galėdavo priglausti pamestinuką. Čiudeniškių parapijoje 1775 m. rugpjūčio 21 d. pamestinukas Juozapas buvo įvaikintas (*adoptavit*) Marijonos ir Aleksandro Klačkauskių, kurie jį pakrikštijo kartu su Jokūbu Kučinskiu⁸⁵. Įvaikinimo aktas tarp krikštatėvių ir jų krikšto vaikų užsimezgsų dvasinį ryšį pakeisdavo į biologinį, kai krikšto vaikas tapdavo šeimos nariu.

Išvados

Apibendrinant pirmiausia reikia pasakyti, kad krikštatėvių parinkimas nesantuokiniams vaikams Vilniaus dekanato parapijose XVIII a. pasižymėjo lyties simetrija, kai krikštijamas vaikas turėjo vieną krikštatėvių porą – krikštamotę ir krikštatėvį. Tokia situacija nesiskyrė nuo santuokinių vaikų, kurie dažniausiai taip pat turėjo vieną krikštatėvių porą, situacijos. Gauti duomenys taip pat atskleidė, kad tendencija vienam asmeniui tapti daugiau nei kelių *įprastų* nesantuokinių vaikų krikštatėviu nebuvo paplitusi. Tik pamestinukų atveju tas pats asmuo kartais tapdavo daugiau nei kelių vaikų krikštatėviu arba krikštamote. Numanomai šie krikštatėviai galėjo būti arti bažnyčios elgetavę vargšai ar vietinės špitolės globotiniai – tokie žmonės, kurie, prireikus skubiai pakrikštyti rastą kūdikį dėl jam gresiančios mirties, galėjo būti greitai pakviesti į krikšto ceremoniją.

Parapijų krikšto metrikų knygų duomenų analizė taip pat atskleidė socialinio krikštatėvių statuso įvairovę. Nesantuokinių vaikų krikštatėviais tapdavo tiek kilmingi, garbingas pareigas visuomenėje eję asmenys, tiek žemakilmiai. Tai, kad nėra duomenų apie didžiosios dalies nesantuokinių vaikų krikštatėvių socialinį statusą, suponuoja, jog dauguma jų buvo žemesniojo luomo atstovai, greičiausiai miestelėnai arba valstiečiai. Nesantuokinių vaikų krikštatėviai tarpusavyje retai buvo susiję giminytės ryšiais. Šv. Jono parapijos atvejis rodo, kad to paties nesantuokinio vaiko krikštatėvių pora kartais priklausė skirtingiems socialiniams sluoksniams.

Giminytės ryšiai nesantuokinių vaikų krikštatėvius ir motinas siejo retai, o visais giminytės atvejais nesantuokinio vaiko motina priklausė žemesniam socialiniam sluoksniui. Tai leidžia kelti prielaidą, kad kilmingose šeimose nesantuokinis kūdikis kartais galėjo būti atribojamas nuo įprastų šeimos tradicijų, kurių viena ritualinių išraiškų ir būdavo viešas naujagimio krikštas, dalyvaujant giminaičių būriui. Krikštatėvių ir motinų ar motinų ir tėvų socialinio statuso analizė leido pastebėti labiau horizontalių, o ne vertikalinių tarpasmeninių santykių, grįstų krikštatėvių institutu, egzistavimą parapijose.

⁸⁴ „Anno 1778 <...> adoptarunt et levarunt Antonius Staniewicz et GD Anna Kamarowa“, in: LMAVB RS, f. 318, b. 1369, l. 84v.

⁸⁵ LVIA, f. 604, ap. 13, b. 68, l. 186v.

Kilmingų tėvų nesantuokiniai vaikai dažniau turėdavo kilmingus krikšto tėvus. Krikštatėvių gyvenamosios vietos analizė parodė teritorinį ribotumą parenkant krikštatėvius – didžioji jų dalis gyvendavo toje pačioje parapijoje, kurioje ir vykdavo krikšto ceremonija. Palyginus krikštatėvių ir tėvų teritorinį pasiskirstymą buvo pastebėta, kad dažniausiai nesantuokinių vaikų krikštatėviai ir tėvai gyvendavo tose pačiose gatvėse ir priemiesčiuose, miestelių parapijų atveju – tuose pačiuose kaimuose.

Galiausiai, nors ir riboti, gauti duomenys atskleidė, jog kartais krikštatėvių santykiai su nesantuokiniais krikšto vaikais neapsiribodavo vien krikšto ceremonija. Krikšto tėvai išimtiniais atvejais tapdavo ne vien dvasiniais, bet ir žemiškaisiais pamestinukų globėjais – juos įsivaikindavo.

Bibliografija

- Alfani G., 2009a – Guido Alfani, *Fathers and Godfathers: Spiritual Kinship in Early-Modern Italy*, Farnham, 2009.
- Alfani G., 2009b – Guido Alfani, „Godparenthood and the Council of Trent: Crisis and Transformation of a Social Institution (Italy, XV–XVII th Centuries)“, in: *Obradoiro de Historia Moderna*, Nr. 18, 2009, p. 45–69, <<https://doi.org/10.15304/ohm.18.452>>.
- Alfani G., Munno C., 2012 – Guido Alfani, Christina Munno, „Godparenthood and Social Networks in an Italian Rural Community: Nonantola in the Sixteenth and Seventeenth Centuries“, in: *Spiritual Kinship in Europe, 1500–1900*, 2012, p. 96–123.
- Berteau C. et al., 2012 – Camille Berteau, „Godparenthood: Driving Local Solidarity in Northern France in the Early Modern Era. The Example of Aubervilliers Families in the Sixteenth–Eighteenth Centuries“, in: *The History of the Family*, 17 (4), 2012, p. 452–467, <<https://doi.org/10.1080/1081602X.2012.752758>>.
- Couriol É., 2012 – Étienne Couriol, „Godparenthood and Social Relationships in France under the Ancien Régime: Lyons as a Case Study“, in: *Spiritual Kinship in Europe, 1500–1900*, 2012, p. 124–151.
- Ciappara F., 2010 – Frans Ciappara, „Religion, Kinship and Godparenthood as Elements of Social Cohesion in Qrendi, a Late-eighteenth-century Maltese Parish“, in: *Continuity and Change*, 25 (1), 2010, p. 161–184, <<https://doi.org/10.1017/S0268416010000019>>.
- Dupaquier J., 1981 – Jacques Dupaquier, „Naming-practices, Godparenthood, and Kinship in the Vexin, 1540–1900“, in: *Journal of Family History*, Summer, 1981, p. 135–155, <<https://doi.org/10.1177/036319908100600201>>.
- Frick D., 2013 – David Frick, *Kith, Kin, and Neighbors: Communities and Confessions in Seventeenth-Century Wilno*, Ithaca and London, 2013.
- Gourdon V., 2012 – „What’s in a Name? Choosing Kin Godparents in Nineteenth-century Paris“, in: *Spiritual Kinship in Europe, 1500–1900*, 2012, p. 155–182.
- Gutton J. P., 1974 – Jean Pierre Gutton, *La société et les pauvres en Europe: XVIe–XVIIIe siècles*, Paris: Presses universitaires de France, 1974.
- Haas L., 1995 – Louis Haas, „Il Mio Buono Compare: Choosing Godparents and the Uses of Baptismal Kinship in Renaissance Florence“, in: *Journal of Social History*, Vol. 29, No. 2, 1995, p. 341–356.
- Hair P. E. H., 1966 – Paul Edward Hedley Hair, „Bridal Pregnancy in Rural England in Earlier Centuries“, in: *Population Studies*, Vol. 20, No. 2 (Nov. 1966), p. 233–243, <<https://doi.org/10.2307/2172984>>.
- Irigoyen López A., 2012 – Antonio Irigoyen López, „Ecclesiastical Godparenthood in Early Modern Murcia“, in: *Spiritual Kinship in Europe, 1500–1900*, 2012, p. 74–95.
- Jakulis M., 2019 – Martynas Jakulis, *Špitolės Vilniuje: labdara, gydymas ir skurdas XVI–XVII a.*, Vilnius, 2019.
- Jonaitytė U., 2018 – Ugnė Jonaitytė, *Nesantuokiniai vaikai Vilniuje XVII a. II p. – XVIII a.: sociodemografinis aspektas*, bakalauro darbas, Vilnius: Vilniaus universitetas, 2018.

- Jonaitytė U., 2020 – Ugnė Jonaitytė, *Nesantuokiniai vaikai XVIII a. Vilniaus dekanate: sociodemografinė perspektyva*, magistro darbas, Vilnius: Vilniaus universitetas, 2020.
- Jonaitytė U., 2021 – Ugnė Jonaitytė, „Nesantuokinių vaikų motinos Vilniaus dekanate XVIII a.: socialinis statusas ir geografinė kilmė“, in: *XVIII amžiaus studijos*, t. 7: Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Giminė. Bendrija. Grupotė, sudarė Ramunė Šmigelskytė-Stukienė, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021, p. 225–245, <<https://doi.org/10.33918/23516968-007013>>.
- Kertzer D. I., 1991 – David I. Kertzer, „Gender Ideology and Infant Abandonment in Nineteenth-Century Italy“, in: *The Journal of Interdisciplinary History*, Vol. 22, No. 1, 1991, p. 1–25, <<https://doi.org/10.2307/204563>>.
- Klimka L., 2013 – Libertas Klimka, *Lietuviškųjų švenčių rate*, Vilnius: Žara, 2013.
- Kralj-Brassard R. et al., 2015 – Rina Kralj-Brassard, „Godparents Network of the Dubrovnik Foundlings (17th-19th Centuries)“, in: *Annales de démographie historique*, Vol. 130, Issue 2, 2015, p. 161–185, <<https://doi.org/10.3917/adh.130.0161>>.
- Kuklo C., 1990 – Cezary Kuklo, „The Family in 18th Century Warsaw. Demographic Studies, Warszawa“, in: *Acta poloniae historica* (61), 1990, p. 141–159.
- Kuklo C., 2009 – Cezary Kuklo, *Demografia Rzeczypospolitej przedrozbiorowej*, Warszawa, 2009.
- Matti Piilahi K., 2012 – Kari-Matti Piilahi, „Kin, Neighbours or Prominent Persons? Godparenthood in a Finnish Rural Community in the First Half of the Eighteenth Century“, in: *Spiritual Kinship in Europe, 1500–1900*, 2012, p. 207–226.
- Paukštytė-Šaknienė R., 1999 – Rasa Paukštytė-Šaknienė, *Gimtuvės ir krikštytos Lietuvos kaimo gyvenime. XIX a. pabaigoje – XX a. pirmoje pusėje*, Piemedžio leidykla, 1999.
- Revuelta-Eugercios B. A., 2013 – Barbara A. Revuelta-Eugercios, „Abandoned and Illegitimate, a Double Mortality Penalty? Mortality of Illegitimate Infants in the Foundling Hospital of Madrid, La Inclusa (1890–1935)“, in: *The History of the Family*, Vol. 18, Issue 1, 2013, p. 44–67.
- Richter J. S., 1998 – Jeffrey S. Richeter, „Infanticide, Child Abandonment, and Abortion in Imperial Germany“, in: *The Journal of Interdisciplinary History*, Vol. 28, No. 4, 1998, p. 511–551.
- Sarcevičienė J., 2013 – Jolita Sarcevičienė, „Krikštas – tai ne gimimas, o laidotuvės – tai ne mirtis“: parapijų metrikų knygos istorinės demografijos ir šeimos tyrimų kontekste“, in: *Ministri Historiae: pagalbiniai istorijos mokslai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimuose: mokslinių straipsnių rinkinys*, sud. Z. Kiaupa, J. Sarcevičienė, Vilnius, 2013, p. 451–472.
- Skořepová M., 2022 – Markéta Skořepová, „Godparenthood in the Context of Family Relations in the 19th Century Bohemian Rural Space“, in: *Annales de démographie historique*, Vol. 144, Issue 2, 2022, p. 219–244, <<https://doi.org/10.3917/adh.144.0219>>.
- Viazzo P. P., 2001 – Pier Paolo Viazzo, „Mortality, Fertility and Family“, in: *The History of the European Family: Family Life in Early Modern Times, 1500–1789*, Vol. 1, edited by David I. Kertzer, Marzio Barbagli, New Haven and London, 2001, p. 157–190.